

Говор високог представника у БиХ и посебног представника ЕУ, Лорда Ешдаун, пред Политичким и сигурносним савјетом Европске уније и Сјeverноатлантским савјетом

Увод

Драго ми је што сам овдје заједно са својим пријатељем и колегом Џоном Силвестером.

Уколико вас занима примјер тијесне сарадње у пракси између Европске уније и НАТО-а, довољно је погледати однос који постоји између посебног представника ЕУ и команданта СФОР-а – како у вријеме док је Џон био ту, тако и сада са његовим наслѣдником генералом Вордом.

Џон је био одличан командант СФОР-а, као и непроцјењив извор тексашке мудрости коју је увијек на једноставан начин дијелио са новим високим представником. Свима ће нам недостајати.

Задовољство ми је што Сјeverноатлантском савјету и Политичко-сигурносном савјету ЕУ могу да се обратим заједно.

Зато што је мени, након неколико мјесеци у Сарајеву, сасвим јасно да ћемо у Босни и Херцеговини имати успјеха само уколико радимо заједно као међународна заједница.

Два највећа актера у БиХ су управо ЕУ и НАТО.

Без НАТО-а, и без СФОР-а, не би било ни мира који треба чувати, нити будућности коју треба градити.

Без процеса стабилизације и придруживања у оквиру Европске уније, без стратешке перспективе чланства у њој једнога дана, не би било магнетског пола за наш компас у БиХ.

Након седам година, постигли смо напредак. Милион избјеглица се вратило. Хиљаде домова је поправљено. У цијелој земљи постоји слобода кретања. Стотине хиљада војника је демобилисано. Број припадника СФОР-а стално се смањује, са 60.000 на 12.000. Другим ријечима, напредак је сталан, и креће се од стабилизације ка ближем придруживању евроатланским структурама.

Но то је прошлост. Допустите да вам кажем како ја видим будућност, шта су моји приоритети, и каква ће, надам се, бити ваша подршка.

Избори

Прво, недавно одржани избори. Најприје да признамо двије кључне чињенице: ове изборе су организовали домаћи босанскохерцеговачки органи, и то изузетно добро, и они су протекли без готово иједног инцидента. Није било никаквог насиља седам година након страшног рата.

Било је доста коментара о резултатима, и многи од њих су, по мом мишљењу, били погрешни.

Број људи који су изашли на изборе заиста је био разочаравајући. Странке на власти – углавном умјерене странке – лоше су прошле.

Али из тога не произилази да се БиХ поново окреће национализму.

Број гласова датих двјема од три главне националне странке се смањио, а не повећао.

А порука бирача, коју сам толико пута чуо док сам путовао по земљи, била је јасна.

Порука није била: дајте нам национализам. Порука је била: дајте нам будућност.

Морамо разумјети ту поруку. А морају је разумјети и нови лидери БиХ.

Постоји само један одговор на то: убрзати темпо реформи, и безрезервно се фокусирати на оне реформе које су кључне: владавина закона, економска реформа, функционални органи власти.

Зато су моји приоритети остали исти као и прије избора – будући да наш задатак остаје исти као и прије избора. *‘Прво правда, затим радна мјеста, путем реформи’.*

Владавина закона

Рад на владавини закона је почео.

Реорганизирали смо међународну заједницу у БиХ, и почели са установљавањем потребних институционалних и правних механизма, укључујући и нови специјални Одјел у оквиру Државног суда те специјални одјел у оквиру Тужилаштва БиХ, са циљем рјешавања случајева организованог криминала. Одлучан сам у својој намјери да Државни суд почне с радом до 31. децембра ове године.

У јануару ће се Европска унија пуно директније укључити у овај посао, са доласком Полицијске мисије ЕУ. То ће бити изузетно важан корак, не само зато што ће физички показати у којој мјери ЕУ преузима више терета. Свен Фредериксен ради на томе да транзиција прође без проблема. Он и ја смо у сталном контакту. Но сви ми треба да му обезбиједимо механизме који ће му бити потребни када ЕУПМ преузме своју улогу.

Радна мјеста

Мој други приоритет је економска реформа. Вријеме није на нашој страни. Помоћи је све мање, дугови се гомилају а страна улагања су исувише мала да попуне ту празнину.

Овдје ће брзина бити важнија од савршенства. Наш мото мора бити *‘Ле миеуц ест л’еннеми ду биен’*.

Недавно су проглашени неки кључни економски закони.

Но они ће бити бескорисни уколико не промијенимо и читав начин рада самих власти. Јер то тренутно одвраћа инвестиције, осиромашује јавне службе а обогаћује криминалце.

Процјењује се да се због царинских превара сваке године изгуби 300 милиона еура, а то је један и по државни буџет.

Износ новца који одговара цијелом годишњем буџету Државне граничне службе изгуби се у тек нешто више од мјесец дана због утаје пореза на промет.

Тако не иде даље.

Због тога смо предложили да се порез на промет, којим је могуће манипулисати, замијени јединственим, модерним системом ПДВ-а на територији цијеле БиХ. И зато смо тражили од Европске комисије да нам предложи начине сурадње са органима власти БиХ на реформи царинског система, како би се спријечиле преваре и повећао приход.

Али нема сврхе давати више средстава слабирим централним институцијама.

Стога такође предлажемо промјене у оквиру босанскохерцеговачке централне владе – Савјета министара – да би се укинуо систем ротација по националном кључу, чији је резултат бизарна вртешка на министарском нивоу.

Дакле, то нам је план – успоставити владавину закона, спровести економску реформу, и постићи да босанскохерцеговачки органи заиста функционишу.

Улога ЕУ/НАТО-а

Како ви можете помоћи? Ја бих предложио три начина.

Прво, тако што ћете досљедно дати до знања новим властима у БиХ да немају другог избора него да убрзају реформе уколико желе да испуне стандарде ЕУ и НАТО-а.

О тим стандардима се не може преговарати. О њима нису могли преговарати ни нови чланови НАТО-а. Нити то могу земље кандидати. Да је то могуће, нити чланство у НАТО-у нити у Европској унији не било вриједно труда.

У том контексту, допустите ми да направим кратку дигресију и кажем нешто о веома озбиљним открићима у вези са фирмом “Орао”, предузећем за извоз оружја из Републике Српске.

СФОР-ова истрага је утврдила јасне доказе да је ово предузеће прекршило резолуције Савјета безбједности УН-а о трговини оружјем са Ираком.

СФОР-ова истрага се наставља. Али следеће је већ јасно:

— Мора доћи до пуне јавне истраге, са неопходним доприносом државе, тако да они који сnose политичку одговорност за чињеницу да је БиХ прекршила међународно право у потпуности одговарају за то. Рекао сам органима Републике Српске: у вези са овим морате сами изабрати – да ли ћете у Брисел или у Багдад.

— Органи БиХ морају одмах донијети и спровести аранжмане којима ће се спријечити кршења ове врсте у будућности. Дао сам им рок до 15. новембра да то учине.

— Мора се детаљно испитати начин на који се контролишу границе БиХ, те прати извоз и увоз. Република Српска и СРЈ морају бити потпуно одвојене што се тиче војних питања.

— Ова афера јасно захтијева да се добро и пажљиво размотре ентитетске одбрамбене структуре. Мора се ојачати цивилна, демократска контрола војске. Сасвим је очигледно да постојећи систем једноставно не омогућава транспарентну политичку контролу.

— Коначно, мора се установити јасна линија одговорности тако што ће се ојачати Стални комитет за војна питања (СКВП) на државном нивоу.

Уколико озбиљно размишљамо о условима чланства у НАТО-у и Европској унији, те реформе су неизбежне.

Као што сам рекао, инсистирањем на сталним и убрзаним реформама је први начин на који ви, овде у Бриселу, можете помоћи нама у Сарајеву.

Други начин је да будете веома одлучни у примјени принципа условљавања. Морамо бити много енергичнији у том погледу. Наша помоћ за БиХ би требала бити стриктно у вези са постигнутим напретком.

Надам се да ће Европска унија инсистирати да органи власти буду успостављени прије него што се започне са израдом Студије изводљивости. Морамо бити веома одлучни при инсистирању на предузимању мјера које ће омогућити потписивање Уговора о стабилизацији и придруживању.

Морамо бити једнако одлучни при инсистирању на успостављању ефикасних аранжмана за прикупљање прихода, укључујући ПДВ систем за цијелу БиХ те темељито реформиране царине на цијелом територију земље. А исто тако морамо инсистирати на спровођењу реформи унутар Вијећа министара на свеобухватан начин који сам описао.

Надам се да ће НАТО бити једнако одлучан када је у питању реформа у области одбране. Надам се да ћете инсистирати на успостављању функционалних сигурносних и одбрамбених структура на државном нивоу. Надам се да ћете инсистирати на даљњем јачању Сталног комитета за војна питања. А надам се да ћете инсистирати, као што сви морамо инсистирати, на хапшењу Караџића и осталих оптужених особа, и њиховом извођењу пред Хашки трибунал, уколико БиХ жели да постигне одлучујући напредак у својим односима са НАТО савезом. Чињеница да је Караџић још увијек на слободи седам година након завршетка

рата ставља жељезни ланац око цјелокупног процеса цивилних аспеката мировне имплементације у БиХ.

Треће, можете нам помоћи на веома практичан начин: тако што ћете нам дати инструменте који су нам потребни да окончамо овај посао. Континуирану помоћ према ЦАРДС програму у складу са овим приоритетима; стални доток финансијских средстава за следећу годину како бисмо омогућили постизање успјеха у процесу повратка избјеглица; финансијску и техничку помоћ с циљем пружања подршке нашим настојањима усмјереним на трансформисање органа власти, увођење ПДВ система и реформисање царина, на чему ЦАФАО и Делегација Европске комисије у Сарајеву успјешно раде. Прије свега, хитно нам је потребно да нам пошаљете квалитетне кадрове, те финансијска средства како бисмо спровели своје реформе у области владавине закона – првенствено, судије и тужиоце, али исто тако квалификоване истражиоце – уколико желимо разбити мрежу организованог криминала у БиХ. Због тога вам кажем: пошаљите те људе, и то одмах. Можемо урадити овај посао, али само уз вашу помоћ.

НАТО може помоћи да се БиХ припреми за Партнерство за мир тако што ће повећати свој ангажман, поставити јасне циљеве, те можда, на примјер, разматрањем опције отварања цивилне канцеларије НАТО савеза у БиХ. Цјелокупна сарадња и помоћ на војном пољу треба се усмјеравати путем Сталног комитета за војна питања на државном нивоу.

Што се тиче СФОР-а, рекао бих само да уколико желимо убрзати реформе, као што то ја желим, уколико желимо разријешити тешка питања која сам поменуо, морамо бити у могућности да рачунамо на стабилно и сигурно окружење које СФОР гарантује. СФОР-у ће и даље бити потребна средства како би то ефикасно урадио.

Закључак

Допустите ми да завршим тако што ћу исказати своју захвалност представницима свих држава које сједе за овим столом, свакој

држави чланици, за све оно што радите у БиХ, и тако што ћу затражити још једну ствар: ваш стални ангажман, вашу сталну преданост, стално улагање политичке воље како би овај потхват постигао успјех.

Оно што су Европска унија и НАТО савез постигли у централној и источној Европи показује колико можемо постићи заједно, уколико смо одлучни да у томе истрајемо.